

DOI: 10.33663/0869-2491-2021-32-523-530

УДК: 343.915

Р. С. КВАШАаспірант Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України*

ORCID: 0000-0003-4284-4917

**НАСИЛЬНИЦЬКА ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ:
ОСОБЛИВОСТІ ГРУПОВОЇ ПОВЕДІНКИ**

У статті узагальнено особливості групового характеру насильницької злочинності серед неповнолітніх: прагнення до спільності та наслідування як нормальні психофізіологічні вікові риси; більший ступінь жорстокості та знущань над потерпілим; спонування до самогубства; підвищена групова залежність; недостатній соціальний самоконтроль; конформізм; легкість швидкого неформального об'єднання; потреба у спілкуванні та самоствердженні; групова згуртованість; домінуючий груповий мотив.

Ключові слова: насильницька злочинність, неповнолітні, діти, булінг, ювенальна кримінологія, груповий мотив, група.

Кваша Р. С. Насильственная преступность несовершеннолетних: особенности группового поведения

В статье обобщены особенности группового характера насильственной преступности среди несовершеннолетних: стремление к общности и подражанию как нормальные психофизиологические возрастные особенности; большая степень жестокости и издевательств над потерпевшим; побуждение к самоубийству; повышенная групповая зависимость; недостаточный социальный самоконтроль; конформизм; легкость быстрого неформального объединения; потребность в общении и самоутверждении; групповая сплоченность; доминирующий групповой мотив.

Ключевые слова: насильственная преступность, несовершеннолетние, дети, буллинг, ювенальная криминалогия, групповой мотив, группа.

Kvasha Roman. Violent crime of juveniles: features of group behavior

The article summarizes the features of the group nature of violent juvenile delinquency: the desire for community and imitation as normal psycho-physiological age traits; greater degree of cruelty and abuse of the victim; incitement to suicide; increased group dependence; insufficient social self-control; conformism; ease of quick informal integration; the need for communication and self-affirmation; group cohesion; dominant group motive.

Key words: violent crime, juvenile, children, bullying, juvenile criminology, group motive, group.

Вступ. Запобігання вчиненню злочинів неповнолітніми особами є одним з пріоритетних напрямів правової політики України, адже діти є однією з чи не найбільш кримінально уражених верств населення. У преамбулі до Закону України «Про охорону дитинства» зафіксовано, що охорона дитинства в Україні є стратегічним загальнонаціональним пріоритетом, який має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави¹. Доводиться констатувати, що ані суспільство, ані держава не створили ефективної системи запобігання злочинності неповнолітніх, у тому числі насильницькій.

*Kvasha Roman, Postgraduate Student of Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

Сьогодні рівень злочинності серед неповнолітніх та її підвищена суспільна небезпека викликає занепокоєння як серед науковців, практиків, так і пересічних громадян. Хоча темпи зростання злочинності серед неповнолітніх в останні роки дещо сповільнились, це зумовлено не стільки його фактичним зменшенням, скільки поступовим скороченням кількості населення, виїздом молоді для працевлаштування за кордон, а також відсутністю офіційної реєстрації злочинів на території з традиційно високим рівнем злочинності – в окупованих частинах Донецької та Луганської областей, Автономній Республіці Крим².

Стан дослідження. Запобігання, зниження рівня злочинності серед неповнолітніх, насамперед насильницької, традиційно належить до нагальних проблем українського суспільства на всіх етапах його розвитку. Значне поширення серед неповнолітніх насильницьких злочинів зумовлено багатьма факторами: руйнацією шкільної виховної системи, у тому числі відсутністю патріотичного виховання підлітків, неконтрольованою демонстрацією насильства у ЗМІ та соціальних мережах, вадами сімейного виховання, бездоглядністю дітей, відсутністю стратегії працевлаштування молоді та іншими прогалинами у державній політиці у даній сфері. Водночас першочерговою потребою будь-якої держави є забезпечення всебічного розвитку та самореалізації кожної дитини, а підтримка молоді повинна бути одним з основних пріоритетів соціальної політики держави. Недостатня увага держави до подолання проблеми насильницької злочинності неповнолітніх детермінує поглиблення делінквентних проявів у суспільстві, зневагу до соціально-культурних норм, посилення рецидивної злочинності та проявів жорстокості вчинюваних насильницьких діянь.

Проблема насильницької злочинності неповнолітніх була і є предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців, зокрема Ю.В.Александрова, Ю.А.Абросімової, В.С.Батиргарєєвої, Ю.В.Бауліна, М.А.Білоконь, І.Г.Богатирьова, О.І.Богатирьової, В.І.Борисова, О.І.Бугери, В.М.Бурдіна, Д.Л.Виговського, В.І.Галагана, В.В.Голіни, Б.М.Головкіна, Т.О.Гончар, С.В.Горлача, І.М.Даньшина, О.М.Джужі, С.Ф.Денисова, В.М.Дрьоміна, А.П.Закалюка, О.Г.Колба, С.М.Корецького, О.М.Костенка, М.М.Кушніра, І.П.Лановенка, Д.В.Левницької, О.М.Литвинова, М.О.Маршуби, М.І.Мельника, І.М.Михайлової, П.П.Михайленка, Д.В.Петрова, А.В.Савченка, Д.А.Тузова, В.О.Тулякова, І.К.Туркевич, П.Л.Фріса, В.І.Шакуна, Н.С.Юзікової, Н.М.Ярмиш та багатьох інших. Однак недостатньо уваги приділено саме вивченню особливостей групової насильницької злочинності серед неповнолітніх.

Постановка проблеми. Насильницька злочинність неповнолітніх має багато специфічних властивостей, зокрема, груповий характер. Адже для неповнолітніх вчинення злочину не одноосібно, а спільно з іншими, є звичним явищем, оскільки дітям властива така психологічна риса їхньої поведінки, як прагнення до спільності та наслідування. Тому з метою підвищення ефективності запобігання насильницькій злочинності серед неповнолітніх обов'язково слід враховувати таку її специфіку, з-поміж інших, як груповий характер вчинюваних кримінальних правопорушень.

Мета. Встановлення особливостей групової насильницької злочинності неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу. Насильство в середовищі неповнолітніх як украй суспільно небезпечне і водночас комплексне явище є предметом дослідження багатьох дисциплін, і не лише кримінології чи інших наук юридичного

циклу. Фахівці в галузі психології, медицини, соціальної психології, педагогіки також вивчають проблему насильства у дитячому середовищі. Тому слід констатувати міждисциплінарний характер аналізованого явища. Водночас саме кримінологія, яку визначають як міждисциплінарну науку, має арсенал засобів для комплексного дослідження феномену дитячого насильства, для поєднання досягнень усіх наук, кожна з яких висвітлює лише власне бачення проблеми в межах предмета своєї науки.

Крім того, поглиблення знань у сфері медицини, соціології, психології, соціальної психології, педагогіки активізували дослідження у сфері ювенальної кримінології, яка, своєю чергою, сприяла розробці нових підходів до неповнолітнього злочинця у сфері юриспруденції (ювенальна превенція, ювенальне кримінальне право, ювенальна пеналогія, ювенальна юстиція тощо). Ювенальну кримінологію пропонуємо визначати як підгалузь кримінологічної теорії, яка вивчає злочинність неповнолітніх (осіб від 14 до 18 років), її причини та умови, особливості особистості неповнолітнього злочинця, поведінку неповнолітніх жертв злочинів, а також запобігання злочинам у середовищі неповнолітніх³.

У цьому контексті доречно зауважити, що в Україні продовжує діяльність робоча група з питань розвитку кримінального права (у складі Комісії з питань правової реформи), яка працює над розробкою нового Кримінального кодексу України. Оприлюднено попередні напрацювання Загальної частини КК України. В межах нашого дослідження становить інтерес розділ 3.10 «Особливості кримінально-правових заходів щодо особи, яка вчинила злочин у неповнолітньому або молодому віці». Аналіз положень пропонованого розділу дає підстави для висновку, що до неповнолітніх віднесено осіб віком до 18 років⁴. В Українській кримінологічній енциклопедії знаходимо подібний поділ – злочинність неповнолітніх (злочини осіб від 14 до 18 років) та молодіжна (злочини осіб від 14 до 35 років)⁵.

Груповий характер насильницької злочинності у середовищі неповнолітніх обумовлений насамперед психофізіологічними та віковими чинниками. Поведінка неповнолітніх як законослухняна, так і девіантна, є нормою. Учасники груп неповнолітніх, вчиняючи насильницькі злочини, більше схильні до прояву жорстокості та знущання над потерпілим.

В Україні діє Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» (№ 2657-VIII від 18.12.2018 р.), яким було внесено низку змін до законодавчих актів України. Так, Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнено ст. 173-4 «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу». У ч. 1 цієї статті визначено поняття булінгу (цькування) – діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі з застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого»⁶. А в ч. 2 цієї статті встановлено більш сувору відповідальність за «діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб...». Слід зауважити, що вчинення злочину групою осіб і групою осіб за попередньою змовою (ч. 1 і ч. 2 ст. 28 Кримінального кодексу України) є кваліфікуючою ознакою багатьох складів злочинів. Майже аксіоматичним у юридичній науці є положення про більшу суспільну небезпеку групового злочину.

На основі аналізу досліджень українських і зарубіжних учених педагог Л.М.Завацька виокремлює з-поміж багатьох особливостей булінгу й таке: половина випадків знущань відбувається «один-на-один», у решті випадків кривдниками виступає вже група дітей⁷. Отже, половина проявів булінгу має груповий характер. Проведене нами анкетування в кількох київських школах підтверджує наведену тезу – 57 % випадків булінгу вчиняється спільно кількома учнями. Небезпека такої поведінки підлітків полягає також і у тому, що «вчинення фізичного булінгу є фактором ризику скоєння жорстокого насильства у віці 15–25 років»⁸. Тому можна констатувати, що булінг як одна з форм насильства, містить у собі великі ризики трансформації такої агресивної поведінки у злочинне насильство, при цьому зберігається така особливість як груповий характер вчинюваних дій.

Одним із найнебезпечніших проявів групового насильства серед неповнолітніх є спонукання до самогубства, які набрали значних обертів, при цьому неповнолітніх підбурювали до цього у так званих групах смерті у соціальних мережах. Вперше про «групи смерті» на кшталт спільнот «Синій кит», «Тихий дім», «Розбуди мене о 4:20» стало відомо у 2016 р. За даними Національної поліції України, тільки в одній такій спільноті було виявлено більше двох сотень активних користувачів з України⁹.

Потреба з'ясування особливостей саме групового характеру насильницької злочинності неповнолітніх зумовлена специфікою поведінки дітей. Тому недоліком кримінологічної теорії є те, що за стільки років «соціально-психологічні особливості групового мотиву і його справжнє кримінологічне значення не набули достатнього висвітлення у юридичній літературі»¹⁰. Ця думка вітчизняного науковця висловлена 50 років тому, однак і сьогодні проблема групової мотивації злочинності неповнолітніх досліджена недостатньо. Лише окремі кримінологи основною формою прояву асоціальної поведінки підлітків і молоді розглядають групову злочинність¹¹.

Дослідник групової злочинності О.В. Головкін до її детермінант відносить такі: по-перше, специфіка, характер групової діяльності або особливості суб'єкта окремих різновидів групової злочинності (корислива чи насильницька групова злочинність, *групова злочинність неповнолітніх*); по-друге, соціально-психологічні закономірності групової (спільної) злочинної діяльності та особливості функціонування малих соціальних груп¹². Очевидно, що автор певною мірою отождолює злочинність неповнолітніх і групову злочинність загалом.

Науковці наголошують на таких основних психічних особливостях неповнолітніх, як: підвищена групова залежність, негативізм, демонстративна незалежність, схильність до ризикових дій, недостатній соціальний самоконтроль¹³. Також «необхідним засобом забезпечення ефективності діяльності злочинної групи» є спілкування¹⁴. Саме потреба у спілкуванні (у підлітків вона особливо загострена), у самоствердженні, в реалізації своїх можливостей і здібностей, у визнанні оточенням рис, не схвалених у сім'ї та навчально-виховній установі, пошук психологічного й фізичного захисту від необґрунтованих посягань інших осіб примушує неповнолітніх створювати або об'єднуватись у групи¹⁵.

Узагальнення наведених підходів науковців до особливостей неповнолітніх дає змогу виокремити ті властивості, які є важливими саме для пояснення групового характеру поведінки неповнолітніх, у тому числі злочинної: підвищена групова залежність, недостатній соціальний самоконтроль, конформізм,

легкість швидкого неформального об'єднання, потреба у спілкуванні та самоствердженні. Зважаючи на вищенаведене, стає зрозумілим, чому неповнолітній намагається включитися в групи однолітків і якнайшвидше засвоїти групові норми з метою досягнення ідентичності. Як свідчить соціальна практика, це дуже часто неформальні групи агресивного, епатажного, гедоністичного спрямування¹⁶. Безперечно, входження неповнолітнього до тієї чи іншої групи не може не впливати на його ставлення до інших суб'єктів спілкування і до самого себе, до цінностей та інтересів, що панують у групі.

Групи як сукупності осіб, об'єднаних спільною метою, ідеєю, працею¹⁷, не можуть бути не властиві феномени групової згуртованості та конформізму. Тому в межах внутрішньогрупового спілкування формуються індивідуальні особистісні позиції, статуси та ролі неповнолітньої особи. Перебуваючи у групі, підліток не може не наслідувати її ролей та зразків поведінки її учасників.

Слід погодитись із О.С.Моргуном у тому, що вивчення особи неповнолітнього злочинця – неможливе без дослідження мотивів злочинної поведінки, оскільки в мотивах виражається не якась окрема риса особи, а в певному значенні вся людина, всі характерні для нього властивості і особливості. Мотив злочину є істотним елементом мотивації злочинного діяння – складного суб'єктивного процесу, що зумовлює поведінку особи¹⁸. Однак вчений, визнаючи груповий характер злочинності неповнолітніх, не досліджує поняття групового мотиву. Водночас важливість групового мотиву для вивчення злочинності підкреслював український вчений С.А.Тарарухін, приділяючи особливу увагу соціально-психологічним особливостям групового мотиву¹⁹. Про важливість мотиву в механізмі злочинної поведінки йдеться і у працях О.М.Костенка: I етап – під дією причин злочинності в людини утворюється комплекс сваволі й ілюзій; II етап – під впливом комплексу сваволі й ілюзій людина вибирає саме злочинний спосіб задоволення своїх потреб, у результаті чого в неї виникає мотив, що спонукає до злочинного діяння (злочинний мотив); III етап – під впливом комплексу сваволі й ілюзій людина ставить собі ціль – створити злочинним способом такий стан речей, який необхідний для задоволення її потреб (злочинна ціль); IV етап – під впливом злочинного мотиву і злочинної цілі людина за наявності певних умов, що сприяють прояву комплексу сваволі й ілюзій, вчиняє злочин. Мотив злочину – це акт волі, що генерує конкретне злочинне діяння²⁰.

Доречно зауважити, що поведінка людини завжди полімотивована, однак серед мотивів один завжди є провідним, домінуючим, і саме він визначає спрямованість поведінки особи. Такий мотив є рушійним джерелом вчинків і неповнолітньої особи. В.В.Пономаренко обґрунтувала, що у разі вчинення групового хуліганства у кожного зі співучасників може бути інший мотив (особисті неприємні стосунки), проте домінуючим є саме хуліганський мотив, який слід визначати як *груповий*²¹. Можемо припустити, що і при вчиненні групових насильницьких злочинів неповнолітніми у складі групи, попри наявність різних мотивів її учасників, домінуючим є груповий. Такий груповий мотив зумовлює кваліфікацію вчиненого злочину. Група через систему своїх внутрішньогрупових відносин зумовлює і певні особистісні характеристики її членів. Більше того, особа, мотиви її поведінки набувають повноти своїх характеристик саме через призму групової діяльності²². Отже, важливість групового мотиву у спрямованості поведінки неповнолітніх є очевидною.

У контексті злочинності неповнолітніх науковці визначають мотивом їх насильницької поведінки «бажання мати владу і домінувати над іншими учасниками групи, щоб отримати високий соціальний статус. Іноді метою є отримання грошей, цінних предметів тощо. Агресори вважають силу універсальним засобом досягнення будь-яких цілей»²³. Інші вчені основним мотивом насильницької поведінки неповнолітніх визначають самоствердження індивіда за рахунок іншого²⁴.

Зважаючи на наведені міркування, слід погодитись із тезою О.М. Костенка: «соціальна рівність дітей і дорослих є у тому, що до дітей треба ставитися саме як до дітей, а до дорослих – саме як до дорослих, а не однаково, з однією міркою (що було б неадекватністю)»²⁵. Екстраполюючи цю думку на предмет нашого дослідження, можна стверджувати, що в Україні до неповнолітніх злочинців слід ставитися саме як до неповнолітніх, а до дорослих злочинців – як до дорослих. Такий підхід сприятиме розвитку ювенальної кримінології та наблизить реалізацію мети – зниження в державі рівня злочинності неповнолітніх.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, можна узагальнити особливості групового характеру насильницької злочинності неповнолітніх: прагнення до спільності та наслідування як нормальні психофізіологічні вікові риси; більший ступінь жорстокості та знущань над потерпілим; спонукання до самогубств; підвищена групова залежність; недостатній соціальний самоконтроль; конформізм; легкість швидкого неформального об'єднання; потреба у спілкуванні та самоствердженні; групова згуртованість; домінуючий груповий мотив.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цій царині є визначення сутності та змісту групового мотиву, а також ролі лідера у механізмі групової насильницької поведінки неповнолітніх.

1. Про охорону дитинства: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> 2. Старко О.Л. Особливості рівня та структури злочинності неповнолітніх. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 314. 3. Кваша Р. Насильницька злочинність у середовищі неповнолітніх (у світлі ювенальної кримінології). *Visegrad Journal On Human Rights*. 2020. № 3 (volume 1). С. 182; Кваша Р.С. Щодо предмета ювенальної кримінології. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: матеріали міжвузів. наук.-практ. круглого столу (Київ, 28 трав. 2020 р.) / у 2 ч. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1. С. 188. 4. <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> 5. Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В.В. Чернея, В.В. Сокурєнка. Харків–Київ: ХНУВС; НАВС, Крим. Асоц. України, Золота миля, 2017. С. 268, 274. 6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19> 7. Завацька Л.М. Дослідження ставлення неповнолітніх до проявів насильства у дитячо-підлітковому середовищі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 150. С. 49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_150_14 8. Лубенець І.Г. Насильство серед школярів: учасники та їх кримінологічна характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 37. Т. 3. С. 53. 9. Кірієнко В.О. Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання доведенню особи до самогубства або до замаху на самогубство: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. С. 1. 10. Тарарухин С.А. Преступное поведение. Социальные и психологические черты. Москва: Юрид. лит., 1974. С. 191. 11. Леонтьев Ю.Б. Групповая преступность подростков и молодежи в США (уголовно-правовое и криминологическое исследование): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 1979. С. 4. 12. Головін О.В. Групова

злочинність та її попередження: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. С. 8. **13.** Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / под. ред. М.И. Бажанова и др. Киев: Юринком Интер, 2003. С. 45. **14.** Самонов А.П. Психология преступных групп. Пермь: Пермское книжное изд-во, 1991. С. 154. **15.** Пирожков В.Ф. Криминальная психология. Москва: Ось, 1998. Кн. 1: Психология подростковой преступности. С. 12. **16.** Корещий С.М. кримінологічна характеристика девіантної поведінки неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. С. 141–142. **17.** Новий тлумачний словник української мови: в 3 т. / укл.: В. Яременко, О. Сліпущко. Київ: АКОНІТ, 2008. Т. 1: А–К. 2008. С. 488. **18.** Моргун О.С. Злочинність неповнолітніх як об'єкт кримінологічного дослідження: дис. ... канд. юрид. наук, Запоріжжя, 2013. С. 197. **19.** Тарарухін С.А. Вибрані твори. Ч. 1: Юридична психологія. Мотивація злочинної поведінки. Київ: НАВС України, 2004. С. 137. **20.** Костенко О. У світлі соціального натуралізму (вибране): вибрані твори. Київ: Паливода А.В., 2020. С. 118, 232. **21.** Пономаренко В.В. Кримінально-правова протидія груповому хуліганству в Україні: дис. ... докт. філософії. Київ, 2021. URL: http://idpnan.org.ua/ua/spets-vcheni-radi/d-26_236_02/disertatsiyi/doktor-filosofiyi1.html **22.** Григорєва О.В. Агресія та її прояв у злочинах насильницької спрямованості: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. С. 102. **23.** Лубенець І.Г. Насильство серед школярів: учасники та їх кримінологічна характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 37. Т. 3. С. 53. **24.** Завацька Л.М. дослідження ставлення неповнолітніх до проявів насильства у дитячо-підлітковому середовищі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 150. С. 49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpUP_2018_150_14 **25.** Костенко О. У світлі соціального натуралізму (вибране): вибрані твори. Київ: Паливода А.В., 2020. С. 670.

References

1. Pro okhoronu dytynstva: Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> [ukr]. **2.** Starko O.L. Osoblyvosti rivnia ta struktury zlochynnosti nepovnoletnikh. Porivnialno-analitychne pravo. 2018. № 2. S. 314. [ukr]. **3.** Kvasha Roman. Nasylnytska zlochynnist v seredovyshchi nepovnoletnikh (u svitli yuvenalnoi kryminolohii). *Visegrad Journal On Human Rights*. 2020. № 3 (volume 1). S. 182; Kvasha R.S Shchodo predmetu yuvenalnoi kryminolohii. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyirishennia: materialy mizhvuziv. nauk.-prakt. kruhloho stolu* (Kyiv, 28 trav. 2020 r.) / u 2 ch. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 2020. Ch. 1. S. 188. [ukr]. **4.** <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> **5.** Ukrainska kryminolohichna entsyklopediia / za zah. red. V.V. Chernieia, V.V. Sokurenka. Kharkiv–Kyiv: KhNUVS; NAVS, Krym. Asots. Ukrainy, Zolota mylia. 2017. S. 268, 274. [ukr]. **6.** Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo protydyi bulinhu (tskuvanniu): Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19> [ukr]. **7.** Zavatska L.M. Doslidzhennia stavlennia nepovnoletnikh do proiaviv nasylstva u dytiacho-pidlitkovomu seredovyshchi. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*. Serii: Pedahohichni nauky. 2018. Vyp. 150. S. 49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpUP_2018_150_14 [ukr]. **8.** Lubenets I.H. Nasylstvo sered shkoliariv: uchasnky ta yikh kryminolohichna kharakterystyka. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Pravo. 2016. Vyp. 37. T. 3. S. 53. [ukr]. **9.** Kiriienko V.O. Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasady zapobihannia dovedenniu osoby do samohubstva abo do zamakhu na samohubstvo: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2017. S. 1. [ukr]. **10.** Tararukhyn S.A. Prestupnoe povedenie. Sotsyalnye y psykholohicheskyye cherty. Moskva: Yuryd. lyt., 1974. S. 191. [rus]. **11.** Leontev Yu.B. Hruppovaia prestupnost podrostkov y molodezhy v SSHa (uholovno-pravovoe y kryminolohicheskoe yssledovanye): avtoref. dyss. ... kand. yuryd. nauk. Moskva, 1979. S. 4. [rus]. **12.** Holovkin O.V. Hrupova zlochynnist ta yii poperedzhennia: dys. ... kand. yuryd. nauk, Kyiv, 2005. S. 8. [ukr]. **13.** Ugolovnoe pravo Ukrainy. Obshchaya chast': uchebnik / pod. red. M.I. Bazhanova i dr. Kiev: YUrincom Inter, 2003. S. 45. [ukr]. **14.** Samonov A.P. Psykholohiya prestupnykh hrupp.

Perm: Permskoe knyzhnoe yzd-vo, 1991. S.154. [rus]. **15.**Pyrozhhov V.F. Krymynalnaia psykholohyia. Moskva: Os, 1998. Kn. 1: Psykholohyia podrostkovoi prestupnosti. S. 12. [rus]. **16.**Koretskyi S.M. Kryminolohichna kharakterystyka deviantnoi povedinky nepovnolitnikh: dys. ... kand. yuryd. nauk, 2003. S. 141–142. [ukr]. **17.**Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: v 3 t. / ukklad.: V.Yaremenko, O.Slipushko. Kyiv: AKONIT, 2008, T.1: A–K. 2008. S.488. [ukr]. **18.**Morhun O.S. Zlochyinnist nepovnolitnikh yak ob'iekt kryminolohichnoho doslidzhennia: dys. ... kand. yuryd. nauk, Zaporizhzhia, 2013. S. 197. [ukr]. **19.**Tararukhin S.A. Vybrani tvory. Ch.1: Yurydychna psykholohiia. Motyvatsiia zlochyynnoi povedinky. Kyiv: NAVS Ukrainy, 2004. S.137. [ukr]. **20.**Kostenko O. U svitli sotsialnoho naturalizmu (vybrane): vybrani tvory. Kyiv: Palyvoda A.V., 2020. S.118, 232. [ukr]. **21.**Ponomarenko V.V. Kryminalno-pravova protydiia hrupovomu khulihanstvu v Ukraini: dys. ... doktora filosofii. Kyiv, 2021. URL: http://idpnan.org.ua/ua/spets-vcheni-radi/d-26_236_02/disertatsiyi/doktor-filosofiyi1.html [ukr]. **22.**Hryhorieva O.V. Ahresiia ta yii proiav u zlochyynakh nasylnytskoi spriamovanosti: dys. ... kand. yuryd. nauk, Zaporizhzhia, 2017. S. 102. [ukr]. **23.**Lubenets I.H. Nasyilstvo sered shkoliariv: uchasnyky ta yikh kryminolohichna kharakterystyka. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Pravo. 2016. Vyp.37. T.3. S.53. [ukr]. **24.**Zavatska L.M. doslidzhennia stavlennia nepovnolitnikh do proiaviv nasyilstva u dytiachy-pidlitkovomu seredovyschi. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*. Serii: Pedahohichni nauky. 2018. Vyp.150. S.49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_150_14 [ukr]. **25.**Kostenko O. U svitli sotsialnoho naturalizmu (vybrane): vybrani tvory. Kyiv: Palyvoda A.V., 2020. S.670. [ukr].

Kvasha Roman. Violent crime of juveniles: features of group behavior

Introduction. *Prevention of juvenile delinquency is always one of the priorities of Ukraine's legal policy, as children are one of the most criminally affected segments of the population. The preamble to the Law of Ukraine "On Child Protection" states that the protection of children in Ukraine is a strategic national priority, which is important for ensuring the national security of Ukraine, the effectiveness of domestic policy. It should be noted that neither society nor the state has created an effective system for preventing juvenile delinquency, including violence. Today, the level of juvenile delinquency among Ukrainians and its increased public danger is of concern to scholars, practitioners, and ordinary citizens alike.*

The aim of the article. *Establishing the features of group violent juvenile delinquency.*

Conclusions *features of the group nature of violent juvenile delinquency: the desire for community and imitation as normal psychophysiological age traits; greater degree of cruelty and abuse of the victim; incitement to suicide; increased group dependence; insufficient social self-control; conformism; ease of quick informal integration; the need for communication and self-affirmation; group cohesion; dominant group motive. When committing group violent crimes by minors in the group, despite the presence of different motives of its participants, the group motive is dominant. Such a group motive determines the qualification of the crime committed by minors. The group through the system of its intragroup relations determines certain personal characteristics of its members.*

A promising area of further research in this area is to determine the nature and content of group motive, as well as the role of the leader in the mechanism of group violent behavior of minors.

Key words: *violent crime, juvenile, children, bullying, juvenile criminology, group motive, group.*